

EGY RÉGIMÓDI KORMÁNYMÓDOSÍTÁS

BATHÓ GÁBOR

Az MTA-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport (ELKH) blogja

A SZERZŐ:

DR. BATHÓ GÁBOR

Az MTA-ELTE

JOGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT
(ELKH) EGYÜTTMŰKÖDŐ KUTATÓJA

ADJUNKTUS

(NKE ÁLLAMTUDOMÁNYI ÉS
NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK KAR,
ÁLLAM- ÉS JOGTÖRTÉNETI
TANSZÉK)

BATHO.GABOR@UNI-NKE.HU

2022. június 6.

Az előző napi kormányelhatározásoknak megfelelően 1935. április 16. napja bővelkedett kormány szintű tanácskozásokban: nemcsak minisztertanácsot tartottak délután, hanem koronatanácsot is délelőtt. A kereskedelemügyi miniszter ekkor ismertette a minisztertanácsban azt a tervezetet, amelyet a Kereskedelemügyi és Közlekedésügyi Minisztérium, valamint az Iparügyi Minisztérium ügyköreit illetően kidolgozott. A miniszterelnök pedig bejelentette – mintegy az aggodalmakat eloszlatandó – a minisztertanácsnak, hogy az új Iparügyi Minisztériumot a volt Népjóléti és Munkaügyi Minisztérium épületében fogják elhelyezni

(amit egyébként három évvel korábban szüntettek meg).¹

Bornemissza Géza kereskedelemügyi miniszter az 1935. május 9-én tartott képviselőházi ülésen nyújtotta be az iparügyi, valamint a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszterről szóló törvényjavaslatot. A törvényjavaslat a szövege szerint (az *1848. évi III. törvénycikk 14. §-ának módosításáról* szóló) 1889. évi XVIII. törvénycikk módosítását célozta. Ez a jogtechnikai megoldás ma bizonyára elfogadhatatlan lenne, hiszen egy, már negyvenhat évvel korábban hatályba lépett módosító törvényről van szó. A jelenlegi viszonyok között bizonyosan az alapjogszabályt, az 1848. évi III. törvénycikket módosítanák, amitől a kormányok majd' egy évszázadig – amennyire lehetett – tartózkodtak. A javaslat szövegének érdekessége így, hogy nem módosította szövegszerűen sem az 1848. évi III. törvénycikket, sem pedig az 1889. évi XVIII. törvénycikket. Azt mondta ki, hogy „a kereskedelemügyi miniszter hatáskörébe tartozó ügyek két miniszter és pedig egyfelől az iparügyi, másfelől a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter között oszlanak meg.” A javaslat a korábban bevett módon intézkedett volna az ügykörök átrendezéséről; azt a kormány hatáskörébe utalta. A törvényjavaslat indokolása szerint a gazdasági miniszterek hatásköre a gazdasági viszonyok változása miatt új szabályozást igényelt. Az indokolásnak ez a része nagyon hasonlít az 1889-es

kormány szerkezet-módosításhoz fűzött indokoláshoz, csak éppen ellentétes eredménnyel zárult a módosítás.

A betervező kereskedelemügyi miniszter a módosítás indokaként felhozta még a lakosság a trianoni békeszerződés következtében megnövekedett nagy népsűrűségét, ami szerinte azt vetítette elő, hogy az ipar munkaerő-felvételi kapacitását növelni és az ipari termelést fokozni kellett. Az indokolás hangsúlyozta az ipar fontosságát, kiemelte annak növekvő arányát a magyar gazdaságon belül. A miniszter szerint az iparon belül valamennyi ágazat hasznát és előnyét látta volna majd a módosításnak, így a gyárpar, az energiagazdálkodás, a kis- és kézműipar és az ipari munkások is.² Érdekesség az indokolásban, hogy az agy részét az iparügyi minisztérium létrehozásának alátámasztásával foglalkozott, a másik, a kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium – úgy tűnt – csak a maradékból jött létre mint az ipari tárcához képest másodrendű minisztérium. Itt az indokolás csupán annyi volt, hogy az iparügyi minisztérium létrejöttével a korábbi kereskedelemügyi minisztérium hatásköre nyilván megváltozott, és ezt célszerű volt a nevében is kifejezni.³

A törvényjavaslat bizottsági előadója a képviselőház előtt elmondta, hogy tulajdonképpen ez egy nagyon egyszerű szerkezetű törvényjavaslat volt, valójában egy kerettörvény, amely a minisztériumok és ügykö-

kormányrendeletben? Az előadó, s így a bizottságok véleménye szerint nem szükséges mindent törvényben szabályozni, annyi rugalmasságot kell adni a kormánynak, hogy a minisztériumi ügyköröket maga állapíthassa meg. Az előadó a módosítás első okaként azt hozta fel, hogy a kereskedelemügyi tárcában nem érvényesült súlyának megfelelően az

iparügyi érdeke.

Második indoka az volt, hogy a termelési érdekeket függetleníteni

kell az értékesítés érdekeitől, és ezt egy minisztériumon belül nem lehetséges megvalósítani. A harmadik, egyben döntőnek tartott szempont pedig az volt, hogy a kormány olyan mértékűnek tartja a bekövetkezett magyar ipari fejlődést, hogy annak irányítására mindenképpen szükségesnek mutatkozott egy új, különálló minisztériumot létrehozni. Beszédje végén az előadó megerősítette, hogy a minisztériumok átszervezése többletköltséggel járt, de a magyar ipar érdekében mindenképpen – még többletköltségek árán is – meg kellett azt valósítani. A törvényjavaslat vitájának egyik hozzászólója Reményi-Schneller Lajos, későbbi pénzügyminiszter volt, aki egy korábban elfogadottnak tűnt elvre hívta fel a képviselők figyelmét: „[ő]seink tehát 1889-ben elismerték azt,

hogy ha az élet viszonyai megváltoznak, akkor igenis szükséges, hogy a kormányzati teendők újra csoportosítottassanak..” Ezt követően a vitát megszakították, további ülésnapokon folytatták. Majd Bornemisza Géza felszólalása után a törvényjavaslatot általánosságban, részleteiben és harmadik olvasatban elfogadta a képviselőház, majd a felsőház is.⁴

Ebből az időszakból a minisztertanácsi jegyzőkönyvek

nem állnak rendelkezésre, azonban a Magyarországi Rendeletek Tárának tanúsága szerint a kormány 1935. július 26-i dátummal bocsátott ki 7.500. M. E. számú rendeletét, amely az 1935. évi VII. törvénycikk végrehajtásáról szólt,⁵ azaz végül megtartották a kerettörvény-jelleget, rendelet töltötte ki azt. A rendelet 1935. augusztus 1-jén hatályba lépett, így túl sok idő nem volt az abban foglaltak végrehajtására, illetve az arra való felkészülésre. A rendelet tartalmát tekintve az érintett két minisztérium ügyköreit sorolta, azonban elismerve azt, hogy néhány esetben nem lehetséges a szétválasztás. E kérdésekben a két miniszter közösen járt el, együttes rendeletet bocsáthattak ki. Ebből látszik, hogy a kerettörvény rendelettel történő „feltöltése” távolról sem volt hézagmentesnek mondható, ezeket a problémákat igyekeztek a későbbiekben orvosolni.

Hivatkozások:

¹ BATHÓ Gábor: A Népjóléti Minisztérium megszüntetése. *Annales Universitatis Budapestiensis de "Metropolitan"* X. kötet, 69-78. pp.

² Képviselőházi Irományok (KI) 1935-1940. I. kötet 403-406. o. 29. sz.

³ Képviselőházi Napló (KN) 1935-1940. I. kötet 99. o., Képviselőházi Irományok (KI) 1935-1940. I. kötet 405. p. 29. sz.

⁴ Képviselőházi Napló (KN) 1935-1940. I. kötet 123-127. p., 142-145. p., 160-183. p., 183-205. p., 211-213. p., Felsőházi Napló (FN) 1935-1940. I. kötet 45-47. p., 61. p.

⁵ A m. kir. minisztérium 1935. évi 7.500. M. E. számú rendelete, az iparügyi, valamint a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszterrel szülő 1935:VII. törvénycikk végrehajtásáról. Magyarországi rendeletek tára 1935. 69. évf. X-XI. füzet. Budapest, Fővárosi, 1935. 706-709. p.

Képek elérhetősége:

1. oldal: Bornemisza Géza http://www.huszaradikszazad.hu/img/1156/39359_bornemisza_geza.jpg 2022. június 5.

2. oldal: Gömbös Gyula https://en.wikipedia.org/wiki/Gyula_Gömbös#/media/File:Gombos_Gyula.png 2022. június 5.